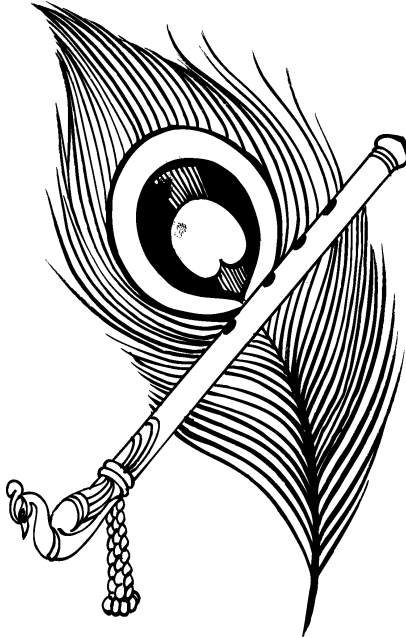

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાવ્યો)

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાવ્યો)

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

卐 પ્રકાશક 卐

ચંદ્રકાન્ત રાવ

સી/૧૩, કસ્તુરી નગર, માંજલપુર નાકા,
લાલબાગ રોડ, વડોદરા - ૩૯૦ ૦૦૪

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

MOHAN MORALIVALO

: A Collection of Children Poetry:

By CHANDRAKANT RAO

(2009)

© સૌ. કલાબેન સી. રાવ

પ્રથમ આવૃત્તિ

૨૦૦૯

પ્રત : ૫૦૦

પ્રકાશક

ચંદ્રકાન્ત રાવ

સી/૧૩, કસ્તુરી નગર, માંજલપુર નાકા,

લાલબાગ રોડ, વડોદરા - ૩૯૦ ૦૦૪

સંપર્ક : ૨૬૫૭૩૫૮ (R)

કિંમત : ૬૫/-

❖ મુખ્ય વિકેતા ❖

એમ. એમ. સાહિત્ય પ્રકાશન

પુસ્તક પ્રકાશક અને વિકેતા

મહાવીર માર્ગ, આણંદ

ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરની આર્થિક સહાયથી પ્રકાશિત

મોહન મોરલીવાળો

(બાળકાવ્યો)

અર્પણ

ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ (વડોદરા)ના

પ્રમુખ અને સેવાભાવી સજ્જન

ડૉ. પ્રતાપભાઈ પંડ્યા

તથા

શ્રીમતી રમાબેન પંડ્યાને....

અને

આવિષ્કાર કો.ઓપ.કેડિટ સોસાયટી લિ.

(વડોદરા)ના પ્રમુખ અને દૃષ્ટિવંત સમાજસેવક

ડૉ. ચંદ્રકાન્ત સુરા

તથા

શ્રીમતી હસુબેન સુરાને....

સસ્નેહ અર્પણ

સૌ. કલાબેન રાવ

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

શૈશવની ઊર્મિનો ઉદ્ગાર

“મોહન મોરલીવાળો”

સાહિત્ય જગતમાં સર્જક પ્રતિભાથી સુપ્રસિધ્ધ નવલકથાકાર અને લોકપ્રિય વાર્તાકાર શ્રી ચંદ્રકાંત રાવની કવિપ્રતિભાનો પરિચય તેમના કાવ્યસંગ્રહ ‘ગોરી મારા ગામની’માંથી મળે છે.

બાળકાવ્ય તેમના કાવ્યસર્જનની પ્રવૃત્તિની એક વિશેષ મહેક છે. આ અગાઉ પણ તેમણે ‘છબછબિયાં’ અને ‘ચાંદામામા પોળી’ નામે આપેલા બે બાળકાવ્યસંગ્રહોને સારો પ્રતિસાદ સાંપડ્યો છે. પ્રસ્તુત ‘મોહન મોરલીવાળો’ ૫૧ બાળકાવ્યોનો તેમનો ત્રીજો બાળકાવ્યસંગ્રહ છે.

બાળકાવ્ય માટે સહજ એવા એમના વિષયવૈવિધ્યમાં બાળચેષ્ટા, બાળક્રિડા, બાળબોધ, બાલમાનસ, વન્ય પર્યાવરણ, પ્રકૃતિની લીલા ઉપરાંત પશુ, પંખી, ઉત્સવ, સંસ્કારસિંચન, વ્યક્તિત્વ અને ચારિત્ર્યના ઘડતરની પ્રેરણા આપતી રચનાઓ ઉપરાંત બુધ્ધિની કસોટી કરતાં ઉખાણાં પણ બાળકોને ગમશે. ‘સાદી ભાષા, સાદી કડી, સાદી વાત વિવેક’ એ તેમના બાળકાવ્યોનું એક વિશિષ્ટ લક્ષણ છે. ટૂંકી રચનામાં સરળ પદાવલીમાં પ્રાસ અને લય મહદંશે જાળવી લેવાની ફાવટ તેમની કવિતાને ગૌરવ અપાવે છે. સાંભળવાં ગમે અને પછી બોલવા ગમે અને પછી તો ગણગણતા જ રહીએ તેવા લયમાં ભાવનું વહન સાચવતી તેમની કેટલીક રચનાઓ ‘મોહન મોરલીવાળો’ સંચયની ચિરંજીવ સ્મૃતિ બની રહેવા સક્ષમ છે. વસંતના પ્રભાવને વ્યક્ત કરતી નીચેની કાવ્ય પંક્તિઓ જુઓ :

“આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી,
કોયલ મીઠા ટહુકા કરતી,
નવા પાંદડે વૃક્ષો શોભે,
શોભા જોવા લોકો થોભે

(પૃ-૩ ‘આંબા ડાળે કરી ઝૂલતી’)

સંસ્કાર સિંચન અને વ્યક્તિવિકાસ માટે શૈશવ સમગ્ર જીવનનો પાયો છે. ‘જલદી ઊઠો રોજ સવારે’, ‘નીડર થઈને જીવીએ’, ‘બાળકોની હિંમત જોઈ’, ‘નિત સવારે’, ‘સ્વપ્ન જેમ સરી જશે’, ‘કવિ મોટા થવું છે’, ‘ડુંગર ચઢીએ’, ‘જીવીએ ને જીવવા દઈએ’ જેવી રચનાઓ પ્રેરણા, બોધ અને વ્યક્તિત્વ ઘડતરનો અંગૂલિ નિર્દેશ કરે છે. ‘કેટલીક રચનાઓમાં તેમનું પ્રયોગવાહી વલણ પણ જોવા મળે છે. ગુજરાતી ભાષામાં ઘર કરી ગયેલા કેટલા અંગ્રેજી શબ્દોનો સૂચક નિર્દેશ તેમની રચનાઓમાં સ્વાભાવિક રીતે જ વણાઈ ગયો છે. એવા કાવ્યોમાં ‘થોડું અંગ્રેજી’ અને ‘ચાલો રમીએ ક્રિકેટ મેચ’ બાળકોની જીભે ચઢી જાય તેવાં સરળ બાળકાવ્યો છે, તો ‘હીંચકો બાંધ્યો’ રચનામાં પકડાઈ જવાની ચાતુરીની મજા છે.

“મેંગો એટલે કેરી,
કેરી મીઠી મઝાની,
અમૃત જેવો રસ એનો
બાય રાજા રાણી.

(પૃ-૧૩ ‘થોડું અંગ્રેજી’)

તારો બોલ, મારું બેટ,
ચાલ રમીએ, ક્રિકેટ મેચ,
તું પહેરજે મોટો ટોપો,
મારે માથે નાની હેટ.

(પૃ-૪૩ ‘ચાલ રમીએ ક્રિકેટ મેચ’)

લય બાળકાવ્યનો પ્રાણ છે. શબ્દ કરતાં પણ બાળકને ગમી જાય છે લય. ક્યારેક તો એવું પણ બને છે કે લયના વહેણમાંથી મૂળ શબ્દો વહી જતાં લય જ બાળકના ગુંજને લયાન્વિત કરે છે. સરળ શબ્દરચના અને ભાવપોષક લયનો જે પદાવલીમાં સુયોગ થાય છે તે રચના ચિરંજીવ બની જાય છે. કૃષ્ણએ

ગોકુળને જ નહીં, સમગ્ર સૃષ્ટિને ઘેલું લગાડ્યું હતું. કવિ તેમાંથી ક્યાંથી મુક્ત હોય ?

“વૃંદાવનમાં ગાય ચરાવે,
ગોકુળના ગોવાળ રમાડે,
ધૂળમાં કરતો ઠાઠાઠેયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.
(પૃ-૬ ‘રાધે રાધે ગાય કનૈયો’)

પરોઢ થાતાં નિત અચૂક,
કૂકડો બોલે કુક રે કુક,
મધુર કંઠે જગવે ગામ,
કૂકડો કરતો ઉત્તમ કામ.
(પૃ-૮ ‘કુક રે કુક’)

ગાદી છોડી વન મુકામ,
રાવણ માર્યો લંકા ધામ,
રઘુકુલનું ઉજળું નામ,
બોલો વ્હાલાં સીતારામ.
(પૃ-૪૨ ‘કૃષ્ણ-રામ’)

કેટલાંક શબ્દચિત્રો તેમના કાવ્યમાં નકશી પૂરે છે. બાળકાવ્યને આસ્વાદ્ય બનાવતી આવી કેટલીક પ્રયુક્તિઓ ચંદ્રકાન્તભાઈની રચનાઓનું એક નોંધપાત્ર લક્ષણ છે. બાળકને મનભાવન સૃષ્ટિની સહેલ કરાવતા આવા શબ્દચિત્રોમાંથી કૂતરાનું સુરેખ શબ્દ-ચિત્રાંકન ગમશે :

“લાંબી એની જીભ લબડતી,
સતત લાળ એમાંથી દદડતી;
પૂંછડી સીધી સદે લાગે,
જોઈને એને સૌ કો ભાગે.
(પૃ-૧૪ ‘એક કૂતરું હડકાયું’)

તો કૂકડાનું શબ્દચિત્ર પણ માણવું ગમે તેવું છે :

“માથે કલગી, ગળે ઝૂલ,
કૂક્ કૂક્ કરતો ફેંદે ધૂળ,
જીવ જંતુ વીણી ખાય,
એમ એનું ભોજન થાય.

(પૃ-૯ ‘કુક... રે કુક’)

શૈશવની શ્રેષ્ઠ અનુભૂતિ તો વિસ્મય છે. અનેક રૂપોમાં વ્યક્ત થતું વિસ્મય શૈશવનું એક માત્ર સાચું સંભારણું બની રહે છે. પહેલ વહેલા વિસ્મયથી થતી ઓળખનો ઉલ્લાસ અને આહ્વાદ શૈશવને સુખથી ભરી દે છે. એમાં પણ જ્યારે સજીવારોપણ એમાં રંગ પૂરે ત્યારે કેવું સુંદર કવન રચાય છે ! જુઓ :

“અજવાળાં અંગે ઓઢીને,
ઝળહળતી દીપમાળા આવી.”

(પૃ-૧૯ ‘દિવાળી આવી’)

આવ રે વરસાદ, પ્રભુનો પરસાદ ,
ખેડુ મારા ગામના, કરે તને સાદ.”

(પૃ-૨૪ ‘આવ રે વરસાદ’)

‘બાળક જેમ ભાગે છાનાં,’ કાવ્યમાં કવિ આકાશી સૌંદર્યમાં તારલાની વચ્ચે સરકતા ચંદ્રને જોઈ કહે છે :

“આજુ બાજુ તારા નાના,
ચમકે જાણે ફૂલ મઝાનાં.”

(પૃ-૪૧ ‘બાળક જેમ ભાગે છાનાં’)

‘સૂરજ દાદા ઊગ્યા છે’ માં પૂર્વમાં સૂર્યોદયથી પ્રસરતી પાવનતાના પ્રભાવે તેમને સૂર્યનારાયણ રૂપે દર્શનીય ગણાવતા કવિ લખે છે :

“પૂર્વે પ્રગટયા પ્રભુ જાણે,
દર્શન દેવા આવ્યા છે.

(પૃ-૧૦ ‘સૂરજદાદા ઊગ્યા છે’)

‘મોહન મોરલીવાળો’ ની બાળકાવ્યોની સૃષ્ટિ માણતાં સર્જક શ્રી ચંદ્રકાંત રાવને અભિનંદન આપવાનું તો મન થાય જ, પરંતુ નવા લય, નવા વિષયો અને નૂતન રચના રીતિની આવતીકાલની બાળકવિતા અને બાળસાહિત્યને આશા છે. શ્રી ચંદ્રકાંત રાવ એ આશા પૂરી કરવા માટે સક્ષમ છે, તેથી આવતીકાલ ઊજળી છે, એ આશામાં ‘મોહન મોરલીવાળો’ ના સુંદર બાળકાવ્યો માટે અભિનંદન અને ઉમળકાભર્યો આવકાર.

ડૉ. વિરંચિ ત્રિવેદી

એલ-૩/૩૩, વિજય નગર

હરણી રોડ

વડોદરા - ૬

પ્રાગટ્ય ટાણે

વાર્તાઓ અને નવલકથાઓની સાથે સાથે બાલકાવ્યો પણ લખાતાં ગયાં. આવાં લખાયેલાં બાલકાવ્યોમાંથી પસંદ કરી આ બાલકાવ્યસંગ્રહ ‘મોહન મોરલીવાળો’ની હસ્તપ્રત તૈયાર કરી છે.

બાળકોના ગમા-અણગમા, એમના ચિત્તની ચંચળતા વગેરે ધ્યાનમાં રાખી, વિષય વૈવિધ્યની કાળજી રાખી આ સંગ્રહ તૈયાર કર્યો છે. કવિ, શિક્ષક, પાચલોટ, અવકાશયાત્રી જેવાં વિવિધ પાત્રો અહીં છે, તો ભાઈ-બેન, પપ્પા-મમ્મી, દાદા-દાદી વગેરે સ્વજનો પણ છે. વાદળ, વીજળી, વરસાદ, ચાંદ, સૂરજ, તારા વગેરે પ્રકૃતિનાં પદાર્થો ઉપરાંત શિયાળ, કૂતરું, સસલું, ઊંટ, હાથી જેવાં પ્રાણીઓ પણ બાળકોને અહીં જોવા મળશે. રક્ષાબંધન અને દિવાળી જેવા ઉત્સવોનો આનંદ છે, તો હંસ, પોપટ, કબૂતર, કાગડો કે કૂકડો જેવાં પંખીઓનો કલરવ પણ છે. ગોપ-ગોપી, નંદ-યશોદા અને રાધા-કૃષ્ણ જેવાં બાળકોનાં પ્રિય પાત્રો અહીં મળશે, તો ગીત, રાસ, પ્રાર્થના, ઉખાણાં વગેરે પણ છે.

બાળકોની રુચિને ધ્યાનમાં રાખી કાવ્યોમાં પ્રાસ, ગેયતા અને લયનો પણ ખ્યાલ રાખ્યો છે. માટે જ મારા અન્ય કાવ્ય સંગ્રહોની જેમ આ બાલકાવ્ય સંગ્રહ પણ બાળકો, વડીલો અને બાળમાનસને સમજનારા વિવેચકોને ગમશે. મારી લેખન પ્રવૃત્તિમાં રસ લઈ મને સતત પ્રોત્સાહિત કરતાં મારાં ધર્મપત્ની સૌ. કલાબેનનો આ સંગ્રહ તૈયાર કરવામાં પણ પ્રોત્સાહક ફાળો છે એની નોંધ લઉં છું.

‘પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા’ના પ્રમુખને નાતે અનેક સાહિત્યકાર મિત્રોના સહવાસનો પણ આમાં પરોક્ષ ફાળો ગણાય.

મારા પરમમિત્ર ડૉ. વિરંચિભાઈ ત્રિવેદી એક સારા ગઝલકાર અને કવિ તથા ચિંતક તો છે જ, પણ વિશેષમાં હવે તો એ પ્રસ્થાપિત થઈ ચૂકેલા સારા બાલકવિ પણ છે. એમણે પોતાની ગળાડૂબ પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચેથી પણ

સમય કાઢી આ સંગ્રહ માટે પ્રતિભાવ ('શૈશવની ઊર્મિનો ઉદ્ગાર') લખી આપી મને બાલકવિ તરીકે રળિયાત કર્યો છે. એમનો આ માટે આભાર માનું તો કદાચ એમને ય નહિ ગમે, કારણ એમનો સમય ચોરી લેવાનો મને હક છે, છતાં એમને એ માટે હૃદયપૂર્વક ધન્યવાદ આપી કૃતાર્થ થાઉં છું.

આ બાલકાવ્ય સંગ્રહના પ્રકાશનનું શ્રેય એના પ્રકાશન માટે આર્થિક સહાય આપી પ્રોત્સાહન આપનાર 'ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી' ના તંત્રવાહકોને છે. એ માટે આભાર.

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

સી/૧૩, કસ્તુરી નગર
માંજલપુર નાકા, લાલબાગ રોડ,
વડોદરા - ૩૯૦ ૦૦૪

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિને પોંકતાં સ્વજનો 'કુમકુમ પગલે' (નવલકથા)ના લોકાર્પણ પ્રસંગે (૧૯-૦૪-૦૯)

વડીલબંધુ શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈને પુષ્પગુચ્છથી શુભેચ્છા પાઠવતા નિવૃત્ત પ્રાધ્યાપક શ્રી બાબુભાઈ હ. રાવ (બાબુમાં) જાણીતા શાયર શ્રી ખલીલ ઘનતેજવી, નવલકથાકાર શ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ, સાહિત્યકાર શ્રી પુરુષોત્તમ જોષી અને એડવોકેટ શ્રી જગદીશભાઈ શાહ બેઠેલા દેખાય છે.

દાદાને અભિનંદનો પોત્ર ચિ. કર્મન સંજય રાવ

તા. ૧૯-૦૪-૦૯ ના રોજ શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની નવલકથા 'કુમકુમ પગલે'ના લોકાર્પણ બાદ પોત્ર ચિ. કર્મન શેકહેન્ડ કરી દાદાને અભિનંદન આપે છે એ દૃશ્ય કેવું સુભગ લાગે છે ! બાબુમાં સર્વશ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ, પુરુષોત્તમ જોષી અને ટ્રસ્ટીશ્રી જગદીશભાઈ શાહ તથા દીપ સંકોરતા કા.કા.પ્રમુખ શ્રી સુરેશભાઈ શાહ દેખાય છે.

લેખકો - વિવેચકોના પ્રતિભાવ

શ્રી રાવ આમ તો ખ્યાત નવલકથાકાર, વાર્તાકાર છે, પરંતુ આ સંગ્રહ ('છબછબિયાં') ના કવિ તરીકે બાળમાનસને સમજવાનો સફળ પ્રયત્ન અને પુરુષાર્થ કરે છે.

..... કાવ્યોમાં વિષયવૈવિધ્ય ઉજળું છે. વળી લય વૈવિધ્ય પણ કવિત્વને સાથ આપે છે. ચિત્રાત્મક નાદ - સૌન્દર્ય તથા અલંકાર સૌન્દર્યથી શોભતી બાની આકર્ષક, રંજન અને સંસ્કાર સિંચનના સમન્વય સમી છે.

શ્રી રવીન્દ્ર ઠાકોર (લોકસત્તા - 'કિતાબઘર')

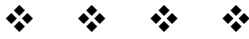
..... શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈના મૃદુ, મધુર, ઋજુ વ્યક્તિત્વના અનેક કંપ આ રચનાઓમાં ઝીલાયાં છે.

ડૉ. પ્રવીણ દરજી (જાણીતા ચિંતક, વિવેચક, કવિ)

..... બાળમાનસને કેન્દ્રમાં રાખીને કાવ્યોના વિષય, ભાષા, ભાવ વગેરેનું ચયન અને પ્રયોગ એટલાં સરળ, સહજ અને સ્વાભાવિક છે કે ક્યાંય કિલ્બતા કે દુર્બોધતાનો અહેસાસ થતો નથી.

ડૉ. રશીદ મીર (તંત્રીશ્રી : 'ધબક')

..... 'છબછબિયાં'નાં આ કાવ્યો વાંચતો હતો ત્યારે મારામાં રહેલું શૈશવ ઘૂંટણિયાં ભરતું માની છાતીએ વળગી જવા મથતું હતું. એટલી સરળ બાનીમાં 'છબછબિયાં' કરતાં આ બાળકાવ્યો લખાયાં છે, તેથી જ એ મનભાવન રહ્યાં છે.

હરીશ વટાવવાળા (જાણીતા વિવેચક, ચિંતક, કવિ)

..... હરીન્દ્ર દવે પછી આવી નવલકથા ('સામે કાંઠે શ્યામ') વાંચવા મળી....ધન્યવાદ.

રામજીભાઈ કડીયા (જાણીતા સાહિત્યકાર)

..... આ સર્જકમાં આપણને શિક્ષક અને સાહિત્યકારનો અદ્ભુત સંયોગ જોવા મળે છે... આ બાળકાવ્યો 'છબછબિયાં'ની ભાષા સરળ છે, વિષય પસંદગી પણ બાળમાનસને ધ્યાનમાં રાખીને કરી છે, કાવ્યોમાં ક્યાંય કિલ્બતા કે દુર્બોધતા દેખાતી નથી.

યશવંત કડીકર (જાણીતા કટાર લેખક, વાર્તાકાર, વિવેચક)

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવનાં અન્ય પુસ્તકો

નવલકથા

૧. પ્રેમદીવાની (ત્રણ આવૃત્તિ)
૨. આરાધના (ગ્રન્થસ્થ અને ધારાવાહિક)
૩. જેલમ જંપી ગઈ (બે આવૃત્તિ)
૪. સામે કાંઠે શ્યામ (ભાગ ૧, ૨)
૫. રમત રમાડે રામ
- ૫.A સ્નેહવર્ષા ('પ્રેમદીવાની' ની બીજી આવૃત્તિ)
૬. કુમકુમ પગલે (૨૦૦૯)

વાર્તાસંગ્રહ

૧. સ્નેહદીપ
૨. ઘર ભણી
૩. આંબાની ડાળે

કાવ્ય સંગ્રહ

૧. ગોરી મારા ગામની - ૨૦૦૮

બાલ કાવ્યો

૧. છબછબિયાં
૨. ચાંદામામા પોળી
અને હવે
૩. મોહન મોરલીવાળો

હવે પછી

૧. પીળાં પાંદડાંની લીલાશ - વાર્તાસંગ્રહ
૨. વિસામો (ચિંતન લેખો)

મોહન મોરલીવાળો

અનુક્રમણિકા

નં.	કાવ્યનું નામ	પાન નંબર
૧.	મોહન મોરલીવાળો	૧
૨.	છબછબ કરશું	૨
૩.	આંબા ડાળે કેરી મૂલતી	૩
૪.	તે શાણો ગણાય	૪
૫.	બાલ કનેયો	૫
૬.	રાધે રાધે ગાય કનેયો	૬
૭.	સુનીતા વિલિયમ્સ	૭
૮.	અમને ગમે તમારી દોસ્તી રે	૮
૯.	કુક રે કુક	૯
૧૦.	સૂરજદાદા ઊગ્યા છે	૧૦
૧૧.	ઉત્સવ આવ્યો	૧૧
૧૨.	જીવીએ ને જીવવા દઈએ	૧૨
૧૩.	થોડું અંગ્રેજી	૧૩
૧૪.	એક ફૂતરું હડકાયું	૧૪
૧૫.	ઊંટના ઉપકાર	૧૫
૧૬.	મોહન તારી માયા	૧૬
૧૭.	રક્ષા આવી બેનની	૧૭

અનુક્રમણિકા

૧૮	ગોવાલણ ગોકુળની	૧૮
૧૯.	દિવાળી આવી	૧૯
૨૦.	જુઓ દોસ્તો	૨૦
૨૧.	જલદી ઊઠી રોજ સવારે	૨૧
૨૨.	આંબા ઉપર સાખ દીઠી	૨૨
૨૩.	શિક્ષક મારા	૨૩
૨૪.	આવ રે વરસાદ	૨૪
૨૫.	પંખી ને માણસ	૨૫
૨૬.	દોડધામ ધમાચકડી	૨૬
૨૭.	જવાબ કહો તો જાણું	૨૭
૨૮.	પ્રભુની પ્રસાદી વરસી	૨૮
૨૯.	એક પરી સપનામાં આવી	૨૯
૩૦.	જાણે દેવ આંગણ રમે	૩૦
૩૧.	સૈનિક નાના	૩૧
૩૨.	મામા આવ્યા	૩૨
૩૩.	રાષ્ટ્રપિતા અમારા	૩૩
૩૪.	વનમાં અમે જઈશું	૩૪
૩૫.	કવિ મોટા થાવું છે	૩૫
૩૬.	ડુંગર ચઢીએ	૩૬

અનુક્રમણિકા

૩૭.	નીડર થઈને જીવીએ.	૩૭
૩૮.	હીંચકો બાંધ્યો	૩૮
૩૯.	બાળકોની હિંમત જોઈ	૩૯
૪૦.	પ્રાર્થના	૪૦
૪૧.	બાળક જેમ ભાગે છાનાં	૪૧
૪૨.	કૃષ્ણ-રામ	૪૨
૪૩.	ચાલ રમીએ ક્રિકેટ મેચ	૪૩
૪૪.	નિત સવારે	૪૪
૪૫.	સ્વપ્ન જેમ સરી જશે	૪૫
૪૬.	રાજા રૂઠ્યા	૪૬
૪૭.	ઉખાણાં	૪૭
૪૮.	ધૂમધડાકા	૪૮
૪૯.	મીઠી ચાદો	૪૯
૫૦.	ચાલો ખેતર	૫૦
૫૧.	ગોકુળનો ગોવાળ કનેચો	૫૧

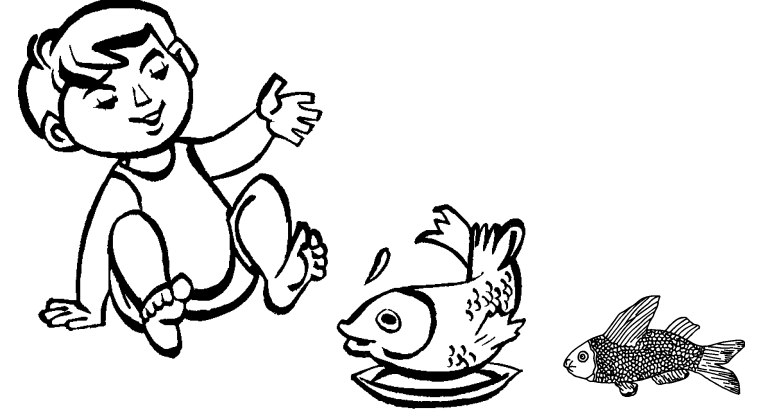

હું બાળક નાનો,
જશોદાનો કાનો,
માખણ મને ભાવે,
ખાઉ છાનોમાનો.

જંગલ ગાય ચરાવું,
ગોપીઓ રિઝાવું,
ગોવાળોનો સાથી,
બંસી મધુર બજાવું.

મોર પિચ્છ માથે,
મોરલી મારી સાથે,
રાસ હું રચાવું,
ગોપીઓ નચાવું.

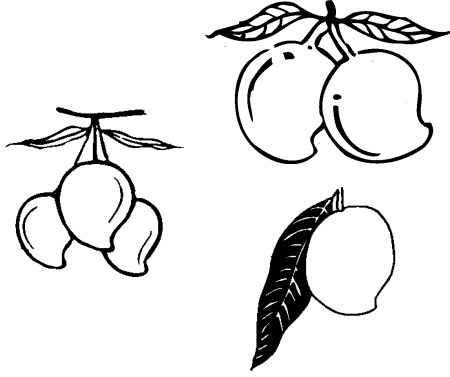
નંદનો દુલારો,
રાધાજીનો પ્યારો,
મોહન મોરલીવાળો,
ગાયોનો ગોવાળો.

નદી કિનારે ફરવા જઈશું,
જળ વચાળે છબછબ કરશું,
માછલીઓની સાથે રમશું,
વહેતા જળ સંગ વાતો કરશું !

હોડી બેસી ફરવા જઈશું,
સરૂ સરૂ સરૂ સરૂ તરતા રહીશું,
કાંઠે મંદિર દર્શન કરશું,
સાંજે મિત્રો સૌ પાછા ફરશું.

૩ □ આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી

આપણા બાગે ફૂલ ખીલ્યાં,
રંગબેરંગી કેવાં રૂડાં,
રંગીન પતંગિયાં બાગે આવ્યાં,
ફૂલ-સુગંધે એ તો મોહ્યાં.

આંબા ડાળે કેરી ઝૂલતી,
કોયલ મીઠા ટહુકા કરતી,
નવાં પાંદડે વૃક્ષો શોભે,
શોભા જોવા લોકો થોભે.

પંખી કેવાં આનંદ કરતાં,
પતંગ પ્રેમે ફૂલડાં ચૂમતા,
જીવન સૌનાં સદા મહેકજો,
વસંત જેવાં ખીલતાં રહેજો.

૪ □ તે શાણો ગણાય

છોડ ઉપર ફૂલ ખીલે,
ફૂલ સુંદર મજાનાં,
સુગંધ એની પ્રસરે ચોપાસે,
પતંગ બને દીવાના !
મધમાખી ફૂલ પર બેસે,
રસ ચૂસે મીઠો,
મધપૂડામાં ભેગો કરતી,
મધનો સ્વાદ અનૂઠો !
વૃક્ષ ઉપર ફળ આવે:
કેળાં ચીકુ કેરી,
બળ બુધ્ધિ ને ધન આપે,
ડૉક્ટરથી રહે દૂરી !
ઝાડ ઉપર પંખીનો માળો,
ગીત મધુર સુણાય;
બાળક જેમ વૃક્ષ ઉછેરે
શાણો જન તે ગણાય.

૫ □ બાલ કનૈયો

બાલ કનૈયો હું તો નાનો,
ખાઉં માખણ છાનોમાનો,
મિત્રોને પણ માખણ દઉં,
પછી ભાગોળે ભાગીએ સહુ.
દીકરો વ્હાલો જશોદામાનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

બંસી બજાવી ગોપી રિઝાવું,
ગોવાળોને કદી ખીજાવું,
તોય ભેરુ ભેગા રમીએ,
માખણ રોટી સાથે જમીએ,
દડો નદીમાં નાખું છાનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

યમુનામાં જઈ દડો લાવું,
કાલી નાગને નાથી આવું,
ગાયો ચરતી લીલો ચારો,
આનંદ મંગલ કરતા ચારો,
વ્હાલો છૈયો નંદરાજનો,
બાલકનૈયો હું તો નાનો.

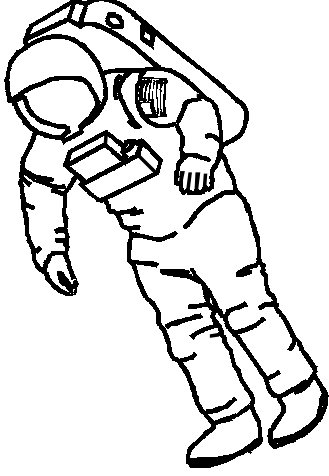
૬ □ રાધે રાધે ગાય કનૈયો

રાધે રાધે ગાય કનૈયો,
વ્હાલો સૌનો યશોદા છૈયો,
નંદનો પ્યારો કૃષ્ણ કનૈયો,
ગોપી-ઘેલો બંસી બજૈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

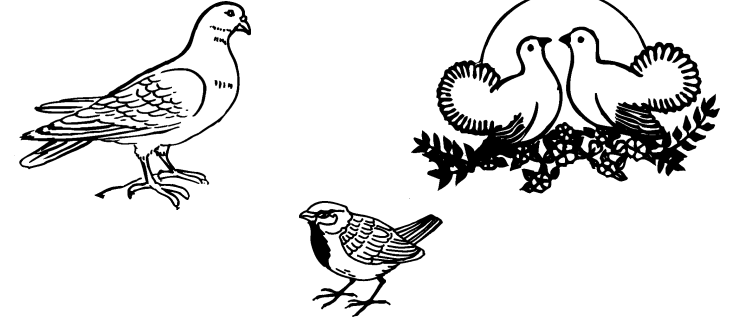
વૃંદાવનમાં ગાયો ચરાવે,
ગોકુળના ગોવાળ રમાડે,
ધૂળમાં કરતો ઠાઠાઠેયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

મટકી ફોડી માખણ ખાયે,
ગોપી ઘેલી લાડ લડાવે,
યમુના કાંઠે રાસ રચૈયો,
રાધે રાધે ગાય કનૈયો.

સુનીતા વિલિયમ્સ નામે નારી,
અવકાશે જઈ પાછી આવી,
જીવના જોખમથી ના એ ડરી,
સુનીતા ભારત-સુતા ખરી.

સૌથી અધિક રહી અવકાશે,
અમીટ બની અમર ઈતિહાસે,
પ્રયોગ અનેક અવકાશે કરી,
રેકૉર્ડ કરીને પાછી ફરી !

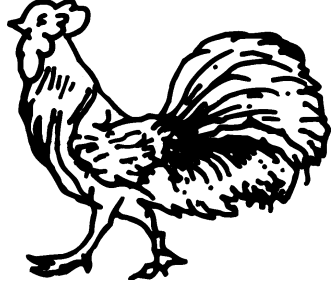
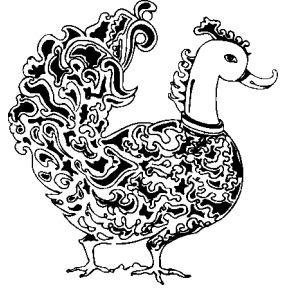

ચકલાં કબુતર સૌ આવશો રે,
સાથે પંખીડાં બીજાં લાવજો રે,
તમને અહીં કોઈ ના લડશે રે,
તમે આવો તે બહુ ગમશે રે.

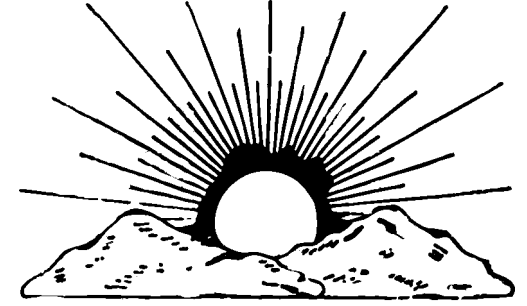
પાણી પીજો તમે પંખીડાં રે,
કૂંડાં ભર્યા રે મેં તો જલનાં રે,
તમે પંખી નિર્દોષ ન્યારાં રે,
અમને સૌને બહુ પ્યારાં રે.

અમને ગમે તમારી દોસ્તી રે,
તમે અમારા ચોકની વસતી રે,
પંખી રોજ પરભાતે આવજો રે,
નિત વાતો નવી નવી લાવજો રે.

પરોઢ થાતાં નિત અચૂક,
કૂકડો બોલ. : કુ..ક..રે કુ..ક,
મધુર કંઠે જગવે ગામ,
કૂકડો કરતો ઉત્તમ કામ.

માથે કલગી, ગળે ઝૂલ,
કૂક કૂક કરતો ફેંદે ધૂળ,
જીવ જંતુ વીણી ખાય,
એમ એનું ભોજન થાય.

જાગો વ્હાલાં બાળક મારાં,
સૂરજદાદા ઊગ્યા છે;
દૂર થયું અંધારું સઘળું,
લોક સૌએ ઊઠ્યાં છે.

પંખી કરતાં કલરવ મીઠો
આંગણ ચણવા આવ્યાં છે,
ગાય ભેંસ ઘેટાં બકરાં
સીમમાં ચરવા ચાલ્યાં છે.

પૂર્વે પ્રગટ્યા પ્રભુ જાણો
દર્શન દેવા આવ્યા છે,
'મહેનત કરનારા મહાન બનશે'
એવો સંદેશો લાવ્યા છે.

ઉત્સવ આવ્યો દિવાળીનો,
વ્હાલાં બાળક આવો,
મઘમઘતી મીઠાઈ બનાવી છે
તે હોંશે હોંશે ખાઓ.

ભાતભાતનું દારૂખાનું,
ફટાકડા નાના ને મોટા,
તારામંડળ રંગબેરંગી,
ધુમાડાના ગોટે ગોટા.

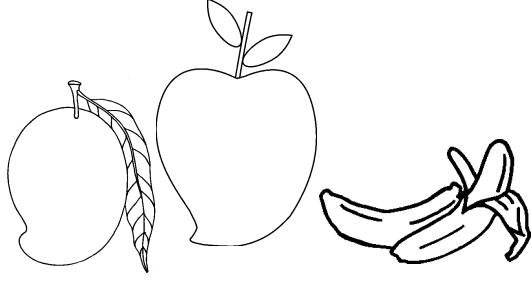
ખાઓ રમો આનંદથી સૌ,
સુખી જીવન હો તમારાં,
સુખ શાંતિ સમૃદ્ધિ વધજો,
આશિષ એવા છે અમારા.

સૌની ભેળાં સાથે રહીએ,
ભેગાં ભળીને રમત રમીએ,
એક બીજાને વ્હાલ કરીને
જીવીએ ને જીવવા દઈએ.

ઝગડતાંને શાંત કરીએ,
દ્વેષ કોઈનો કદી ના કરીએ,
રડતાંને પણ હસતાં કરીએ,
ખુશ રહીને ખુશી દઈએ.

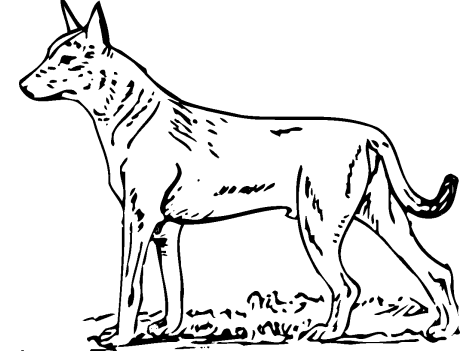
ભણવા રમવા ભેગાં જઈએ,
'શુભરાત્રિ' કહી જુદાં પડીએ,
સુખદુઃખ સૌનાં વહેંચી લઈએ,
સંપ અને શાંતિથી રહીએ.

‘મેંગો’ એટલે કેરી,
કેરી મીઠી મજાની
અમૃત જેવો રસ એનો
ખાય રાજા રાણી.

‘બનાના’ એટલે કેળું,
વિટામીન ‘સી’ ભરેલું,
બે ખાય રોજ જે
હેલ્થી થાય વહેલું.

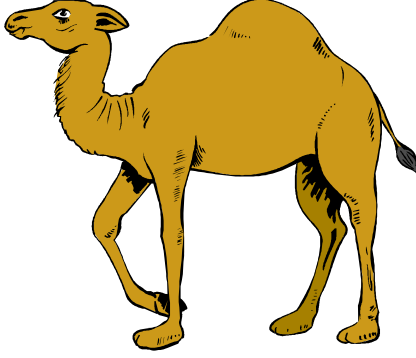
‘હેલ્થી’ એટલે તંદુરસ્ત,
શરીર હોય નીરોગી,
જાતે નર્યા એ સાચું સુખ,
ભોગી તો થાય રોગી.

એક કૂતરું હડકાયું,
બન્યું ઘણું રઘવાયું,
આમ તેમ દોડ્યા કરે,
લોકો બધા ડર્યા કરે !

લાંબી એની જીભ લબડતી,
સતત લાળ એમાંથી દદડતી,
પૂંછડી સીધી સટ લાગે,
જોઈને એને સૌએ ભાગે !

પોલીસ થાણે અરજી આપી,
પકડવા કૂતરા-ગાડી આવી,
હડકાયાને અંદર પુરી,
પોલીસ લઈ ગઈ યમપુરી !

રણમાં લાંબાં ડગલાં ભરતું,
ઊંટ દોડે આગળ ધપતું,
પીઠ ઊંચી ઢેકા ઢેકી,
ડોક લાંબી આડી ટેડી.

પગને તળિયે પોચી ગાદી,
રેતીમાં પણ દોડે ભાગી,
'રણનું વહાણ' ઊંટ ગણાય,
ભારવાહક પશુ મનાય.

જંગલ-ઝાંખરાં વીણી ખાય,
પોષણનો ના ખરચ થાય,
સેવા કરવા સદા તૈયાર,
ઊંટના છે અગણિત ઉપકાર.

મોહન તારી માયા મોટી,
ગોપી ઘેલી થાય છે,
મોરલીના નાદે રાધા,
સઘળું ભૂલી જાય છે.

પ્રેમદીવાનાં રાધા ગોપી
ચારે બાજુ શોધે છે,
'ક્યાં ગયો રે કાનો અમારો'
એમ સૌને પૂછે છે.

માખણ ચોરે ગોપીનું તું,
કદી મટકી ફોડે છે,
તોય તારા વિના સૌને
ગોકુળમાં ના ગોઠે છે.

રક્ષા આવી બેનની,
આશિષ રૂડા લઈને દ્વાર,
બંધાવી મેં હાથે મારા
હૈયે બેનની યાદ અપાર.
લખ્યું પત્રમાં બેને એવું:
'સુખી થાજે વીરા તું,
બળ બુદ્ધિ ધન પામજે,
પ્રભુને વીનવું ભૈયા હું.'
હું મમ્મી પપ્પા જઈને
સાડીઓ સુંદર લઈ આવ્યાં,
સુરત રહેતી બેનીને
હેતે કુરિયર કરી આવ્યાં.

હું ગોવાલણ ગોકુળની,
લખમી મારું નામ,
ગાયો દોહી દૂધ વેચું,
એ છે મારું કામ.
હૈયે અમારે વસે શ્યામ,
લખમી મારું નામ,
સીમમાં હું ગાયો ચારું,
બપોરે પાછી હું આવું,
પાણી પીવે ગાય તમામ,
પછી કરું હું આરામ,
લખમી મારું નામ.
ગાય વાછડાં મિલકત મારી,
જાળવું એ જીવની જેમ,
પશુ નહિ એ માણસ જાણું,
અઢળક સૌ પર પ્રેમ,
ગમતું સૌને મારું ગામ,
લખમી મારું નામ.

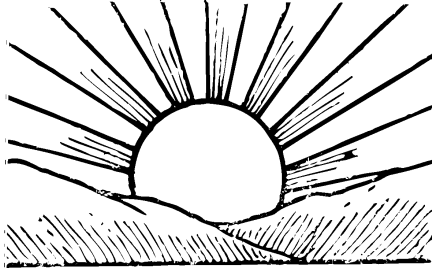

દિવાળી આવી, શું શું લાવી ?
બાળક માટે આનંદ લાવી.
'અવિરત' માટે ફટાકડા ને
'જૂહી' માટે બલુન લાવી.
'કુશળ' માટે મીઠાઈ લઈને
હસતી રમતી દિવાળી આવી.
હૈયે આનંદ - ભરતી લઈને
રંગોળીના રંગો લાવી.
અજવાળાં અંગે ઓઢીને
ઝળહળતી દીપમાળા આવી.

જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો,
વાદળ વાટે પાણી લાવ્યો,
ગરમ ધરતી ઠંડી થાશે,
શાંતિનો સંદેશો લાવ્યો,
જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો.

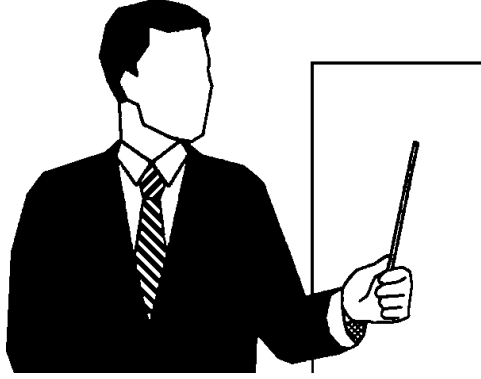
નદી નાળે પાણી છલકાશે,
ખેતર લીલાંછમ થાશે,
પંખી મધુર ગીત ગાશે,
પશુ માટે ચારો લાવ્યો,
જુઓ દોસ્તો વરસાદ આવ્યો.

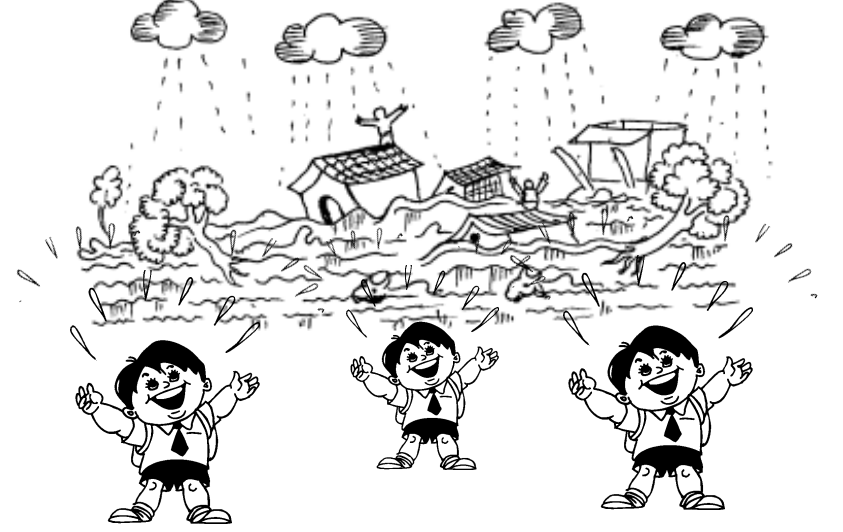
વહેલાં સૂઈને વહેલાં ઊઠતાં,
શરીર સારું થાશે,
તેજસ્વી બનશો બાળક સૌ,
લક્ષ્મીનો વાસો થાશે.
અધિક સમય મળશે તમને
કામ તમારું કરવા,
જલદી ઊઠી રોજ સવારે,
જાજો થોડું ફરવા.
કુદરતને ખોળે જઈ ધૂમજો,
લૂટજો ખજાનો રૂડો,
પામશો એથી આનંદ શક્તિ,
રોગ ભાગશે ભૂંડો.

દાદાએ ખેતર આંબો વાવ્યો,
પાણી પાઈને મોટો કર્યો;
મોટે આંબે મોર આવ્યો,
મોર મીઠી સુગંધ ભર્યો.
મોર-સુગંધે કોયલ આવી,
'કૂ..ઉ કૂ...ઉ' ટહુકા કરતી;
વસંતનાં એ ગીત લાવી,
ટહુકે એના મીઠાશ ઝરતી.
આંબા ઉપર સાખ દીઠી,
વેડી લાવ્યા કેરી બહુ,
અમૃત જેવી કેરી મીઠી,
ખાઈને ખુશ ઘરનાં સહુ.

શિક્ષક મારા મને ગમતા,
સદા હસતા કદી ના લડતા,
રમત રમાડે અમને સૌને,
પછી નાસ્તો સાથે કરતા - શિક્ષક મારા.
લખતાં થોડું નિત શિખવતા,
બીજા સાહેબ નાચ નચવતા,
સંગીત સાથે થા..થા..થૈયા,
સાહેબ શીખવે રમતાં રમતાં - શિક્ષક મારા.
એક સાહેબ ચિત્ર દોરવતા,
વાંકાચૂકાં તો ય ચલવતા,
શિયાળ સસલું માણસ દોરી,
પછી એમાં રંગ પુરવતા - શિક્ષક મારા.

આવ રે વરસાદ, આવ રે વરસાદ,
બાળક અમે નાનાં દઈએ તને સાદ.
આવ રે વરસાદ, પ્રભુનો પરસાદ,
ખેડુ મારા ગામના કરે તને યાદ.
આવ રે વરસાદ, પંખી જીવે વાટ,
કાનાની મોરલીના મધુરા છે નાદ.
આવ રે વરસાદ, હવે શાની વાર ?
ધરતી તરસી સૂકી કરી દે આબાદ.

કોયલનો છે કાળો રંગ,
તો પણ એનો મીઠો કંઠ.
લીલો રંગ પોપટનો જાણ,
માણસ જેવી એની વાણ.
મોરની છે શોભા ન્યારી,
ટેહુક ટેહુક ટહુકા ભારી.
ચીં ચીં કરતી ચકીરાણી,
માણસ સાથે રાખે યારી.
હંસ ચરતો મોતી ચારો,
સફેદ સુંદર લાગે પ્યારો;
માણસને ગમતી પંખીની જાત,
પ્રેમભર્યો બંનેનો સાથ.

દોડધામ કરીએ દોસ્ત બધા,
મારંમારી પણ થાય કદા,
લડીને જલદી ભેગાં થઈએ,
ઝગડો બધો ભૂલી જઈએ.
સાતતાળી લંગડી ખો ખો,
રાતે રમતાં તડકો-છાંયો,
બા બાપુનાં લાડકવાયાં,
તોફાન કરીએ તો યે ડાહ્યાં !
ખુલ્લા ગગન નીચે ધૂમીએ,
બેન ભાઈ મિત્રો રમીએ,
દોડધામ ને ધમાચકડી,
બાળપણની કેવી મસ્તી !

(૧)

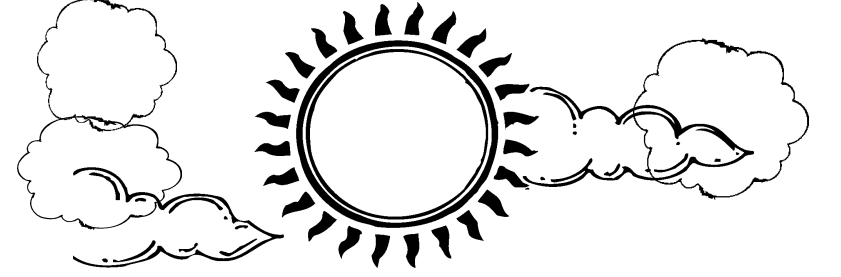
ભોળું છે એ બાળક જેવું,
અપ્સરા સરખું રૂપાળું,
મેદાનોમાં ઠેકતું દોડે,
સીતાને પણ લાગ્યું પ્યારું !

(૨)

કાળી કાળી કાયા એની,
સીંગ બે શોભે માથે;
દૂધ એનું છે ગુણકારી,
આં...ય આં...ય કરતી ભાગે.

(૩)

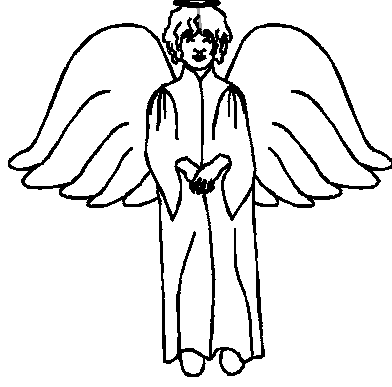
ગૌરવભરી ચાલ એની,
મોટા પહોળા છે કાન;
ઝીણી આંખો યોગમ ફરતી,
નાનું મોટું જુએ તમામ.
નાની પૂછ ને મોટી કાય,
કહો ક્યું એ પ્રાણી કહેવાય ?

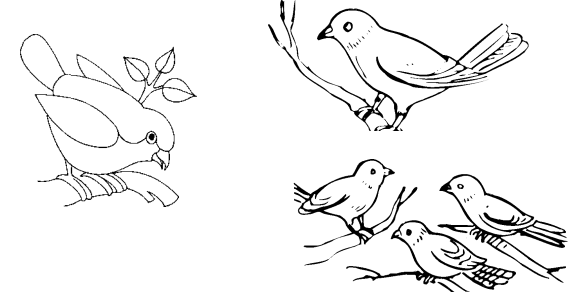
આકાશે જામ્યાં વાદળ કાળાં,
ગગન ગોખે વીજળી ચમકી;
ઊંચે આકાશે મેઘ ગરજે,
જાણે કોઈને દેતા ધમકી.

વરસાદ ઝરમર ઝરમર વરસે,
પ્યાસી ધરાને ભીંજવે જલથી;
ઠંડક ચારે બાજુ પ્રસરે,
મીઠી સુગંધે માટી મલકી.

મુશળધારે મેઘ વરસ્યા,
લીલીછમ ધરતી હરખી;
નદી સરવર થયાં છલોછલ,
જાણે પ્રભુની પ્રસાદી વરસી.

એક પરી સપનામાં આવી,
જાણે દેવલોકની દેવી;
મને જગાડી કહે : ‘હે બાળક,
હું છું તારી મમ્મી જેવી.
“હું રહું સ્વર્ગભૂમિમાં
ફરવા અહીં તહીં ધૂમું,
મને ગમતાં બાળક નાનાં,
સૌને હેત કરીને ચૂમું”
એમ કહીને પરીમાસી તો
જતાં રહ્યાં બહુ જ દૂર,
આંખો ખોલી જોયું ચોપાસે
તો સ્વપ્ન થયું ચકનાચૂર !

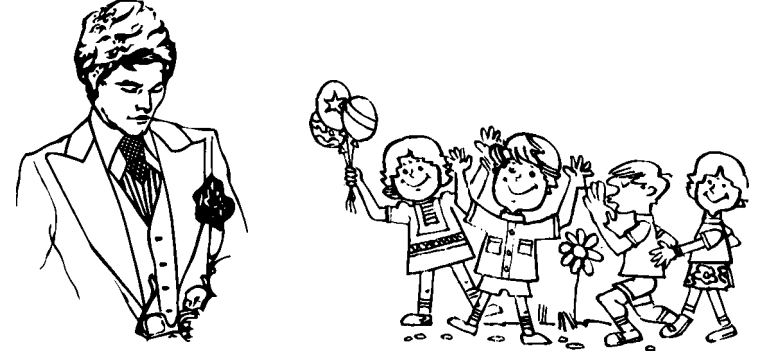
મારા ચોકે પંખી નાનાં,
ઊડવા કરે છાનાંમાનાં,
એક ઝાડથી બીજે ઝાડ,
આ ડાળથી પેલી ડાળ.
કુઉ કુઉ કોયલ ટહુકે,
ટે..હૂ..ક ટે..હૂ..ક કરે મોર,
ચક ચક કરતાં ચકલાં નાનાં,
કા..કા.. નો છે કલશોર.
દાણા વેચાં પંખી માટે,
ભેગાં થયાં ચણવા કાજે,
ચણતાં પંખી સૌને ગમે,
જાણે દેવ આંગણ રમે !

અમે દેશના સૈનિક નાના,
સરહદ સાચવવા જવાના,
ભારતમાની રક્ષા કરશું,
ફરજ અમારી હોંશે બજવશું.

જનમભૂમિ છે પ્રાણથી પ્યારી,
શાન એની જગમાં ન્યારી,
ડાઘ એમાં ના પડવા દઈએ,
શપથ એવા અમે સૌ લઈએ.

નીતિથી જીવશું સતને મારગ,
આબાદ થશે દેશ આ ભારત,
સપૂત સઘળા માના સંતાનો,
સૌ સમાન, ના મોટો કો નાનો.

મારે ઘેર મામા આવ્યા,
છોકરાં માટે એ શું લાવ્યા ?
મામા લાવ્યા હલવો મીઠો,
ઢીંગલી લાવ્યા ગાતી ગીતો.

મમ્મી માટે સાડી લાવ્યા,
કેમેરાથી ફોટા પાડ્યા,
પપ્પા માટે પેન્ટ લાવ્યા,
વ્હાલા મામા ભલે આવ્યા.

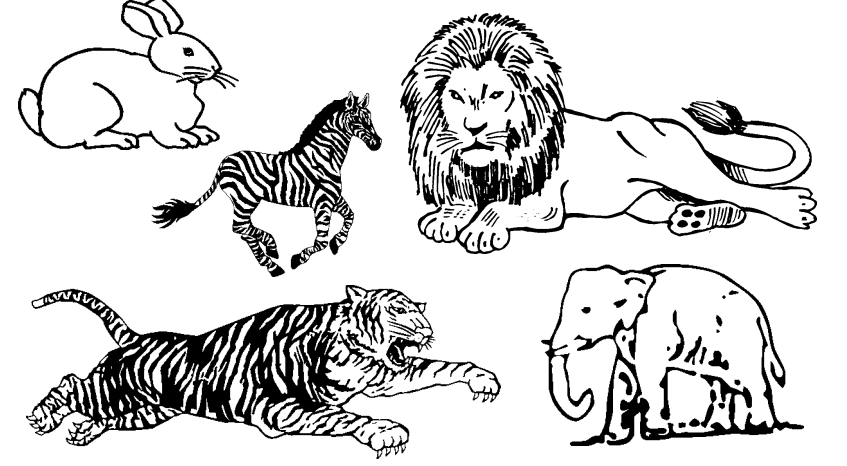

ગાંધી બાપુ દેશના પ્યારા,
રાષ્ટ્રપિતા છે એ અમારા,
અંગ્રેજોનું રાજ હતું અહીં,
ગુલામ હતો આ દેશ,
બાપુ લડ્યા એની સામે
ડગ્યા નહિ લવલેશ.

અહિંસાના શસ્ત્ર ગ્રહીને,
સત્યાગ્રહ કીધા અનેક,
બોલ ઝીલવા બાપુના
ચાલીસ કરોડ સૌ એક.

જેલ ગણી મહેલ બાપુએ,
પણ કદી ના તોડ્યું,
આઝાદ થયો દેશ આખરે,
અંગ્રેજે ભારત છોડ્યું.

શાંતિના એ દૂત ન્યારા,
રાષ્ટ્રપિતા હતા અમારા.

વનમાં અમે જઈશું ભાઈ,
સસલાં હશે શિયાળભાઈ,
વાનર હરણાં સાબરશિંગ,
વાઘ ચિત્તો હાથી સિંહ.

સૌ પ્રાણીનો મેળો ત્યાં,
માણસ સંતાતો ફરતો જ્યાં,
વાઘ મામો, સિંહ રાજા;
છોડે ના કોઈને સાજામાજા.

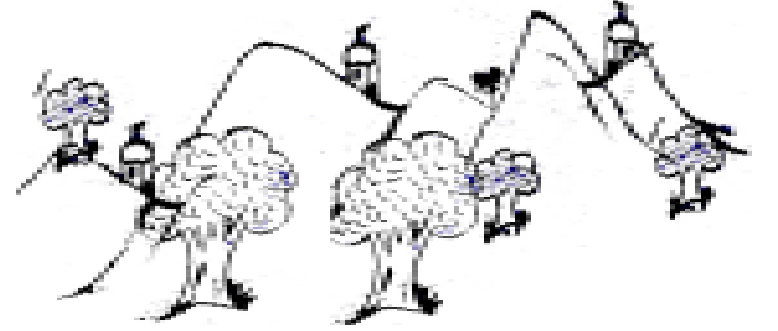
વનમાં ફરવું સાવધ થઈ,
જલદી પાછા વળવું ભઈ.

મારે કવિ મોટા થાવું છે,
ટાગોર જેવું ગાવું છે,
વન ઉપવનમાં ફરતાં ધૂમતાં
ફળ મળે તે ખાવું છે, - મારે.

મારે પાયલોટ થાવું છે,
ઊંચે ગગનમાં જાવું છે,
ચાંદામામા પાસે જઈને
ગાલે એમને ચૂમવું છે, - મારે.

કદીક જઈ વાદળની પાસે
પાણી ચોખ્ખું પીવું છે,
પવન-પાંખે ઊડી ત્યાંથી
સાગર પાર થાવું છે, - મારે.

ચાલો સાથી ડુંગર ચઢીએ,
શરીર ને મન દુરસ્ત કરીએ;
મોટી નાની ભેખડ હશે,
જાતજાતનાં ઝાડ મળશે;
સૌની સાથે દોસ્તી કરીએ,
ચાલો ભેરુ ડુંગર ચઢીએ.

ક્યાંકથી ઝરણાં હશે ઝમતાં,
ઝમઝમ સંગીત તાલે રમતાં;
દેવ દેવીનાં સ્થાનક જોતાં
દર્શન કરીને પાવન થઈએ;
પંખીના ગીત ભેગાં ભળીએ,
ચાલો દોસ્તો ડુંગર ચઢીએ.

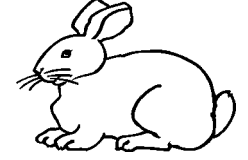
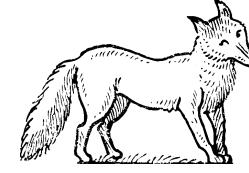

મેં એક બાવો દીઠો'તો,
એને જોઈ હું બીધો'તો,
હું તો ત્યારે રડવા લાગ્યો,
બાએ આવી છાનો રાખ્યો.

‘બેટા ના બાવાથી ડરીએ,
‘જય રામજીકી’ એને કહીએ,
‘લોટ લેવા એ તો ફરતો,
‘બાળકોને કાંઈ ના કરતો.’

બાની વાત મનમાં વસી,
તેથી તો મેં દીધું હસી,
આવી રીતે બહાદુર બન્યો,
મનમાંથી ડર જતો રહ્યો.

કહ્યું કાકાએ ત્યારે એવું,
યાદ સૌએ કરવા જેવું:
‘નીડર થઈને જગમાં જીવીએ,
પ્રેમ દઈને પ્રેમ લઈએ.

સસલાભાઈએ હીંચકો બાંધ્યો,
કિચૂડ કિચૂડ ગાતો રે,
આંબા ડાળે જૂલવા લાગ્યા,
હૈયે આનંદ ના માતો રે.

રૂડો રૂપાળો જૂલો જોઈ
શિયાળબાઈ આવ્યાં રે,
બોલ્યાં : ‘શાબાશ સસલાભાઈ
આપણે સૌએ ફાવ્યાં રે.’

‘લાવો જૂલું હું પણ થોડું,
જય તમારી બોલીશ રે,’
સસલું કહે : ‘તું લુચ્યું ઘણું
બેઠા પછી ના છોડીશ રે.’

સાંભળીને શિયાળ શરમાયું,
પાછા પગલે ભાગ્યું રે,
ચાલાક સસલું ના ભરમાયું,
લુચ્યું શિયાળ નાહું રે !

‘મરજીવો બનીને પપ્પા
દરિયામાં હું ડૂબકી દઈશ,
મૂઠી મોતી લઈને સાચાં
હેમખેમ આવી જઈશ.’

‘જોજે મમ્મી હું અવકાશે જઈશ,
સુનીતા જેવી બહાદુર થઈશ,
ચાંદામામાનો દેશ જોઈ,
હસતી રમતી આવી જઈશ.’

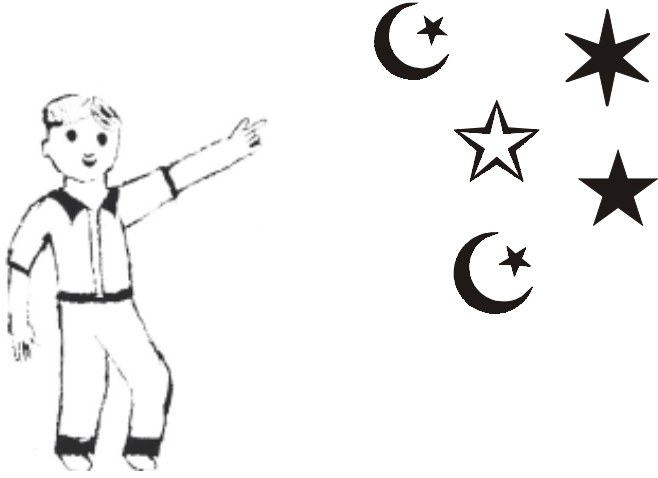
બાળકોની હિંમત જોઈ
પપ્પા મમ્મી હરખાયાં બહુ,
‘શાબાશ બેટા શૂરવીર થજો’
એમ કહીને હસ્યાં સહુ.

દેવની દયા અમ પર થજો,
શરીર નિરોગી, શુધ્ધ મન હજો,
વંદીએ અમે હે મા સરસ્વતી,
ભણી ગણી સૌ કરીએ પ્રગતિ.

આશિષ પામીએ માત પિતાની,
સેવા કરીએ દીન દુઃખીયાંની,
ઘર ગામ હજો આબાદ અમારાં,
સંપે રહીને બનજો નિરાળાં !

વિકાસને પંથ સદા ચાલીએ,
નીતિ નિયમ બધા પાળીએ,
બુધ્ધિ સદા નિર્મળ હજો અમારી,
સુખ શાંતિ પામો સૌ હે મુરારિ.

ચાંદામામા કેવા નાના,
ગગન ઊગે છાનામાના,
રોજ થોડા મોટા થશે,
થાળી જેવા ગોળ હશે.

વાદળ ઓથે કદી લપાતા,
મને ભાળી જાણે છુપાતા,
નભ-મેદાને કદી દોડતા,
કદી પા પા પગલી ભરતા.

આજુબાજુ તારા નાના,
ચમકે જાણે ફૂલ મઝાનાં,
સૂરજ દાદા આવતા પહેલાં,
બાળક જેમ ભાગે છાનાં !

ભજો બાળક ભાવે રામ,
હોંશે ગાઓ સીતારામ;
ગાયો ચારી વનમાં શ્યામ,
ભજ ગોવિંદા રાધેશ્યામ.

ગાદી છોડી વન મુકામ,
રાવણ માર્યો લંકા ધામ;
રઘુકુલનું ઉજળું નામ,
બોલો વ્હાલાં સીતારામ.

બંસી બજાવી રાધા-નામ,
મારી પુતના બાળક શ્યામ,
શલ્યા કીધી અહલ્યા રામ,
દશરથનંદન આનંદધામ.

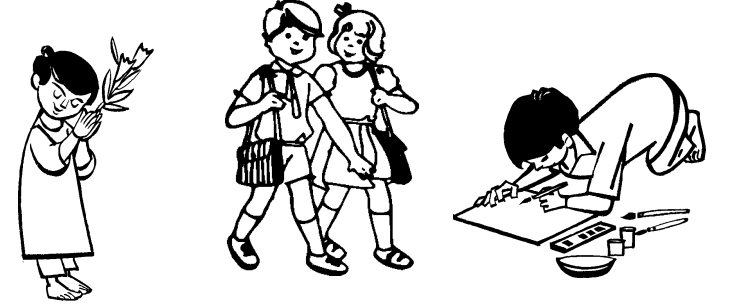
દમન કીધું કાલીનાગ,
ગોપી સંગે ખેલ્યા ફાગ,
લીલા અદ્ભુત કૃષ્ણ-રામ,
સીતારામ રાધેશ્યામ.

તારો બોલ, મારું બેટ,
ચાલ રમીએ ક્રિકેટ મેચ;
તું પહેરજે ટોપો મોટો,
મારે માથે નાની હેટ.

પહેલાં બેટીંગ કરીશ હું,
ધીમી બોલીંગ કરજે તું,
આઉટ હું થાઉં ત્યારે,
હું બોલર બેટસમેન તું.

ફિલ્ડીંગ આપણે જાતે ભરશું,
દોડધામ મેદાને કરશું,
હારજીત ના કોઈની થાશે,
બંને જીત્યા એમ ગણશું.

નિત સવારે હસતાં ઊઠી
પ્રભુની પ્રેમે પ્રાર્થના કરજો,
દાતણ કરી નાહી ધોઈ
માત પિતાને વંદન કરજો.
વાચન લેખન કરીને સૌએ
સમયસર શાળામાં જાજો.
ગુરુને દેજો અદકેરું માન,
મિત્રો સાથે સંપે રમજો.
કદીક નદી કિનારે જઈને
પાણી સાથે વાતો કરજો,
હસજો ખાજો ગાજો ફરજો,
વ્હાલાં બાળક આનંદ કરજો.

૪૫ □ સ્વપ્ન જેમ સરી જાશે

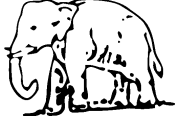

સવારે લખી વાંચીને,
પાઠ સારા ભણીએ,
નિશાળેથી આવી સાંજે
દૂધ નાસ્તો કરીએ.
તાજાં માજાં થઈને પછી
રમવા નીકળી પડીએ,
એનઘેન દીવા ઘેન
મિત્રો સાથે રમીએ.
રાજી હેતલ કરણ રેખા
સૌએ ભેગાં થઈએ,
સંપે રમતાં સૌએ ભેરુ
આનંદ મંગલ કરીએ.
બા કહે : ‘બાળપણનો
સમય સોનેરી ગણીએ,
સ્વપ્ન જેમ સરી જાશે
લહાવો એનો લઈએ.’

૪૬ □ રાજા રૂઠ્યા

સિંહ રાજા ગુસ્સે થયા,
ગુફા બહાર ગર્જી રહ્યા;
પ્રાણી પશુ બીધાં બહુ,
‘શું થયું’ એમ પૂછે સહુ.
રાજા રૂઠ્યા ભાગો બાપ,
નહિ તો જીવ ખોશો આપ.
ત્યારે શિયાળ બોલ્યું એમ :
‘અહીંજ રહીએ હેમખેમ;
ક્યાં જઈશું નાસીને સૌ,
વસતીમાં શિકારી બહુ.
પૂછો રાજાને કોપ્યા શીદ ?
આજ દિવાળી, કાલે ઈદ.’
ત્યારે બોલ્યા સસલા ભાઈ:
‘સિંહને કોણ પૂછશે બાઈ?’
વાત સાચી શિયાળ બોલ્યું:
‘ભાગો સૌ મારા ભેરુ !’

- (૧) લાંબી ડોક, ટૂંકી પૂંછ,
પગે ગાદી, ઊંચી ખૂંધ;
હાલક ડોલક ચાલ એની,
ઉત્તર એનો કહો બેની.
- (૨) ઊંચું કદાવર પ્રાણી છે,
લાંબી સૂંઢ દંતશૂળ બે;
સૂપડા જેવા મોટા કાન,
રાજ દરબારે એનાં માન.
બે અક્ષરનું નામ કહો,
ના જાણો તો ચૂપ રહો.
- (૩) ત્રણ અક્ષરનું નામ,
લુચ્ચાઈ એની ભારે,
જંગલમાં કે સીમમાં ફરે,
ઉં..આ ઉંઆ રાતે કરે.
ભારે પૂછનો નહિ ભાર,
એનું નામ બોલો ચાર.

જવાબ : (૧) ઉંચી (૨) હાથી (૩) હિયાળ

દિવાળીના ધૂમધડાકા,
ટોટા કોઠી ભોંય ભડાકા,
તારામંડળ ઝગમગ થાય,
જોઈ બાળક બહુ હરખાય.

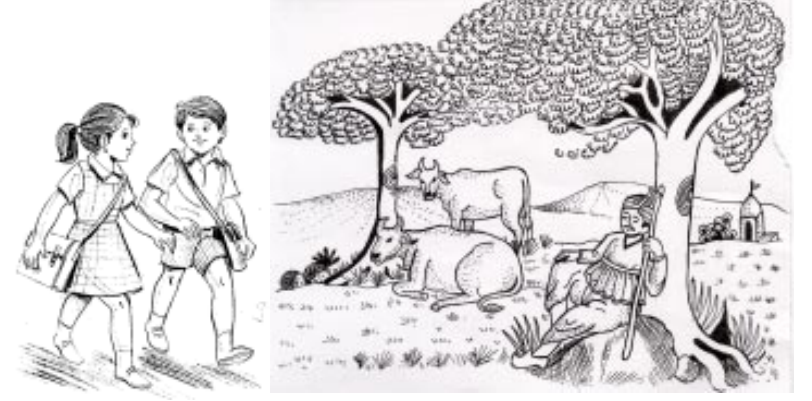
રંગોળીથી ચોક શોભંતા,
ભોજન મીઠાં મનભાવંતાં,
નવાં વસ્ત્રો નિત પહેરાય,
અભિનંદનની આપ લે થાય;
હૈયે હરખ ના સમાય,
એમ દિવાળી પુરી થાય.

આપણે બે સાથે ભણતાં,
ભેગાં રમતાં ભણતાં લડતાં,
લડીએ તો યે ભેગાં રમતાં,
એકઠે એકથી સો ગણતાં.

મારે ઘેર રમવા તું આવે,
જતાં નિશાળે મને બોલાવે,
સાંજે સાથે પાછાં ફરતાં,
તરંગોના મહેલ ચણતાં !

પછી હું શહેરમાં ભાગ્યો,
વિયોગ સૌનો વસમો લાગ્યો,
દિવસ સુખના એ ગયા વહી,
મીઠી યાદો હૈયામાં રહી.

આવો વ્હાલાં બાળક આમ,
ચાલો ખેતર કરવા કામ;
નીંદશું ત્યાં નકામું ઘાસ,
ચોકખા કરશું છોડના ચાસ.

લીલું ઘાસ લાવશું ઘેર,
ખાશે ઢોર, કરશે લહેર.
અધિક દૂધ દેશે ગાય,
પીશે બંને બેન ને ભાઈ.

સાંજે ઘેર પાછાં ફરશું,
વાળું કરીને વાતે વળશું,
દાદા કહેશે પરીની વાત,
પછી ઊંઘશું આખી રાત.

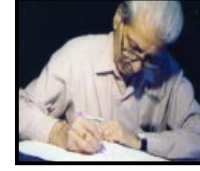
૫૧ □ ગોકુળનો ગોવાળ કનૈયો

ગોવાળોનો પ્યારો કનૈયો
દડો રમવાને જાય છે,
બલરામનો એ નાનો ભૈયો
ગાયો ચરાવવા જાય છે.

ગોકુળનો ગોવાળ કનૈયો
માખણ ચોરી ખાય છે,
જશોદાનો વહાલો છેયો
ખાતો ખાતો ગાય છે.

મધુર બંસી બજવે કનૈયો
ગોકુળ ઘેલું થાય છે,
યમુના તટ પર રાસ રચૈયો,
થા થા થૈયા થાય છે !

નામ : ચંદ્રકાન્ત હરગોવિંદદાસ રાય, M.A., M.Ed.

વતન : અણાલિયા (જિ. ભરૂચ), કર્મભૂમિ : વડોદરા
અભ્યાસ : એમ.એસ.યુનિ., વડોદરામાંથી બી.એ. (ઓનર્સ), એમ.એ.
અને એમ.એડ્. જેવી ડિગ્રીઓ મેળવી. બી.એ.માં આર.બી.
જી.એચ. કાંટાવાલા પ્રાઈઝ અને એ.કે.ત્રિવેદી પ્રાઈઝ મેળવ્યાં.
કોલેજ કાળથી લેખન વાચનનો શોખ. એમ.એ.ના અભ્યાસ
દરમિયાન F.S.R. કાઉન્સિલમાં ચૂંટાયા.

- ૧૯૫૩ થી ૧૯૫૫, આચાર્ય, શ્રી નવદુર્ગા હાઈસ્કૂલ, ઉમલ્લા.
- ૧૯૫૬ - ૧૯૮૮, શ્રી નારાયણ હાઈસ્કૂલ, વડોદરામાં અધ્યાપન કાર્ય.
- વડોદરા શહેર માધ્યમિક સંઘમાં ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.
- મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી વડોદરા, જેવી આંતરરાષ્ટ્રીયખ્યાત યુનિવર્સિટીની સેનેટમાં બે વાર સેનેટર તરીકે ચૂંટાયા.
- ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ મહામંડળ, અમદાવાદમાં ઉપપ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.
- વડોદરા શહેર વાલી મંડળના પૂર્વમંત્રી અને ઉપપ્રમુખ
- ગુજરાતની જાણીતી સાહિત્યિક સંસ્થા ‘પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા’, વડોદરાના વર્તમાન પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી
- ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર)ની સામાન્ય સભાના પ્રતિનિધિ (૨૦૦૩ થી...)
- ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ (અમદાવાદ) ની મધ્યસ્થ સમિતિના સભ્ય (૨૦૦૫ થી...)
- ‘પ્રેમદીવાની’, ‘રમત રમો રામ’ અને ‘કુમકુમ પગલે’ જેવી છ સામાજિક નવલકથાઓના અને ત્રણ નવલિકા સંગ્રહો (‘સ્નેહદીપ’, ‘ઘરભણી’ અને ‘આંબાની ડાળે’) ના લેખક તથા ‘છબછબિયાં’ અને ‘ચાંદામામા પોળી’ જેવા બાલકાવ્ય સંગ્રહોના કવિ. એક કાવ્ય સંગ્રહ (‘ગોરી મારા ગામની’) પણ પ્રકાશિત થયો છે.
- બે નવલકથાઓ ધારાવાહિક રૂપે પણ પ્રગટ થઈ છે.
- ‘આકાશવાણી’ પરથી વાર્તાઓ, કાવ્યો, નાટકો, ચિંતનલેખો વગેરે પ્રસારિત થયાં છે અને થાય છે. ટી.વી. પરથી નાટકો ટેલીકાસ્ટ થયાં છે.
- Reference India, Twentyeth Century Distiguished who is who અને Indo Arab who is who જેવા પાંચેક આંતરરાષ્ટ્રીય ગ્રન્થોમાં શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈનો પરિચય દુનિયાના લબ્ધપ્રતિષ્ઠિત મહાનુભાવો સાથે પ્રગટ થયો છે.
- ‘બ્રહ્મભટ્ટ મિત્ર મંડળ’ વડોદરાના પૂર્વમંત્રી અને ‘વડોદરા બ્રહ્મભટ્ટ સમાજ’ના સ્થાપક પ્રમુખ.
- કારેલીબાગ, વડોદરામાં છાત્રાલય અને બે કોમ્યુનીટી હોલ સાથે વિશાળ કેમ્પસ ધરાવતી શૈક્ષણિક સંસ્થા ‘શ્રી બ્રહ્મભટ્ટ વિદ્યોત્તેજક મંડળ’ના પૂર્વમંત્રી, ઉપપ્રમુખ, પ્રમુખ અને વર્તમાન ટ્રસ્ટી.
- ‘ભટ્ટ ભાસ્કર’ (માસિક)ના પૂર્વ તંત્રી. લગભગ ૩૫ વર્ષની તંત્રી તરીકેની સેવા.
- શ્રી બ્રહ્મભટ્ટ વિદ્યોત્તેજક મંડળે સન્માન કરી રૂપિયા એક લાખની થેલી શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈને અર્પણ કરી હતી, જેમાં રૂા. પાંચ હજાર ઉમેરી તેમણે સંસ્થાને પરત કરી હતી.
- તેમનાં ધર્મપત્ની સૌ. કલાબેન જાણીતા લેખક-પત્રકાર સ્વ.શ્રી પ્રહલાદભાઈ બ્રહ્મભટ્ટ (અમદાવાદ)નાં પુત્રી છે અને ‘બ્રહ્મભટ્ટ ભગિની મંડળ’ વડોદરાનાં પૂર્વ પ્રમુખ છે.